

**Демонстрационный вариант диагностической работы
для проведения оценки предметных и методических компетенций учителей
по предмету «Башкирская литература»**

Настоящий демонстрационный вариант диагностической работы предназначен для участников апробации модели использования ЕФОМ при оценке предметных и методических компетенций учителей и заинтересованных лиц. Он дает возможность получить представление о структуре диагностической работы, количестве заданий, форме заданий, уровнях сложности заданий и критериях оценки их выполнения.

**Содержание диагностической работы
Часть 1. Задания для оценки предметных компетенций**

Задание 1. Выберите верные утверждения:

1. “Зөһрә менән Алдар” әсәренең жанры “халық романы” тип атала.
2. “Зөһрә менән Алдар” әсәренең жанры – кобайыр.
3. “Зөһрә менән Алдар” әсәрендә боронғо башкорт ырыузарының тарихы, тормош-көнкүреше, ғөрөф-ғәзәттәре, йолалары һәм традициялары һүрәтләнә.
4. “Зөһрә менән Алдар” әсәренең төп геройы – Һабрау сәсән.
5. “Зөһрә менән Алдар” әсәрендә башкорт ырыузарының бер халық булып ойошуу идеяны сағыла.

Ответ: _____

Задание 2. Мәкәл, йомак – халық ижадының _____ формаһы.

Ответ: _____

Задание 3. Беззен көндәргә килеп еткән иске төрки телендәге ин боронғо (1233 йыл) әсәрзәрҙең берене

1. “Йософ вә Зөләйха”
2. “Һабраузың ир-егеттәргә эйткәне”
3. “Аҗмырҙа сәсән менән Кобагош сәсәндең эйтешкәне”
4. “Шинабетдин Мәржәни мәрсиәһе”

Ответ: _____

Задание 4. Выберите верные утверждения:

1. “Хөсрәү вә Ширин” дастанының авторы – Котб.
2. Урта быуаттарда башкорт әзәбиәтендә Шәрек өсөн хас булған қасида, ғәзәл, дастан, хикәйәт, қисса, намә жанрҙары өстөнлөк ала.
3. “Кисса-и Йософ” әсәре тик телдән генә һөйләнелгән, уның язма сығанағы булмаған.
4. Сәйеф Сараизың “Мөхәббәтнамә” дастаны йөкмәткәненең масштаблығы менән айырылып тора.
5. “Жәмжәмә Солтан” әсәренең авторы – Хөсәм Кәтиб.

Ответ: _____

Задание 5. “Фәкирлектән артык фән күрә” алмай, қысынкы тормошта үскән шағир

1. Ризантдин Фәхретдинов
2. Мифтахетдин Акмулла
3. Мөхәмәтсәлим Өмөтбаев
4. Кол Ғәли

Ответ: _____

Задание 6. “Бөйөк шағир Александр Пушкин” мәкәләһенең авторы

1. Ризантдин Фәхретдинов
2. Мифтахетдин Акмулла
3. Мөхәмәтсәлим Өмөтбаев
4. Файса Хөсәйенов

Ответ: _____

Задание 7. М.Ғафуризың “Кара йөззәр” әсәренең жанры _____ .

Ответ: _____

Задание 8. Я.Хамматовтың әсәрзәрен аңлатмага қарап билдәләргә:

Аңлатмаһы	Әсәр исеме
А. Башорттарзың монгол бағынысларына қарши көрәше	1) “Төньяк амурҙары”
Б. Башорттарзың рус отряды менән бергә Урта Азияға хәрби яуы	2) “Кара яу”
В. Башорт атлыларының рус ғәскәрзәре сағында француз яуына қарши һуғышы	3) “Нырдарья”

Запишите в ответ цифры, расположив их в порядке, соответствующем буквам:

A	Б	В

Задание 9. Аңлатмаларына қарап, Р.Бикбаевтың әзәбиәт ғилеме өлкәһендәге эшмәкәрлеген билдәләгән китаптарын күрһәтергә.

Аңлатма	Китаптары
А. Граждандар һуғышы йылдарында фажигәле һәләк булған шағир тормошона һәм ижадына арналған	1)“Заман. Шағир. Халық”
Б. Хәзәрге заман поэзиянына арналған	2)“Замандың шиғри йылъязмаһы”
В. Ижади портреттар, әзәби мәкәләләр, сыйыштар йыйынтығы	3)“Ш.Бабич. Тормошо һәм ижады” 4)“Шағир һүзө – шағир язмышы”

В таблице под каждой буквой, соответствующей предложению, укажите номер ответа к нему:

A	Б	В

Задание 10. Расположите события повести “Кытайгород” в хронологическом порядке

- А. Ауыл халкына каланан фатир бирелә.
- Б. Ауыл хужалығы министрлығынан бер түрә килеп йыйылыш үткәрә.
- В. Басыуза батып талған машинаны һалам өйөп қаплада қуялар.
- Г. Кытай ауылына Кытай бизнесмены килә.
- Д. Һыбай ауылын танырлық түгел.

1	2	3	4	5

Часть 2. Задания для оценки методических компетенций

Задание 11. Выберите предметные результаты освоения содержания, планируемые по разделу «Башкорт халық ижады» для основного общего образования и запишите цифры, под которыми они указаны:

- 1) Халық ижады эсәренең жанрын дөрөс билдәләү;
- 2) Экиәттәрзәң жанр үзенсәлектәрен белеү;
- 3) Өзәбиәт теориянын белеү;
- 4) Мәкәлдәрзе дөрөс интонация менән укуу;
- 5) Языусының биографиянына хронологик таблица төзөү;
- 6) Башкорт халық йырзарын дөрөс башкарыу;
- 7) Бәйеттәрзәң жанр үзенсәлектәрен билдәләү.

Ответ

Задание 12. Планирование личностных, предметных и метапредметных результатов согласно Примерной образовательной программе по учебному предмету «Родная (башкирская) литература» среднего общего образования, как и в основном общем образовании, предполагает дифференциацию по двум группам результатов: личностные и метапредметные.

Установите соответствие между перечнем планируемых личностных и метапредметных результатов на уровне среднего общего образования и соответствующей группой результатов:

Планируемые предметные результаты	Группы результатов
А. Формирование ответственного отношения к учению, готовности способности обучающихся к саморазвитию и самообразованию на основе мотивации к обучению и познанию, осознанному выбору и построению дальнейшей индивидуальной траектории образования на базе ориентировки в мире профессий и профессиональных предпочтений, с учётом устойчивых познавательных интересов, а также на основе формирования уважительного отношения к труду, развития опыта участия в социально значимом труде.	1) личностные 2) метапредметные
Б. Умение осознанно использовать речевые средства в соответствии с задачей коммуникации для выражения своих чувств, мыслей и потребностей; планирования и регуляции своей деятельности; владение устной и письменной речью, монологической контекстной речью;	

B. Освоение социальных норм, правил поведения, ролей и форм социальной жизни в группах и сообществах, включая взрослые и социальные сообщества; участие в школьном самоуправлении и общественной жизни в пределах возрастных компетенций с учётом региональных, этнокультурных, социальных и экономических особенностей.	
Г. Осознание значения семьи в жизни человека и общества, принятие ценности семейной жизни, уважительное и заботливое отношение к членам своей семьи.	
Д. Умение оценивать правильность выполнения учебной задачи, собственные возможности её решения.	
Е. Владение основами самоконтроля, самооценки, принятия решений и осуществления осознанного выбора в учебной и познавательной деятельности.	
Ж. Формирование основ экологической культуры соответствующей современному уровню экологического мышления, развитие опыта экологически ориентированной рефлексивно-оценочной и практической деятельности в жизненных ситуациях.	

Ответ:

Задание 13. Согласно примерной образовательной программе основного общего образования выпускник получит возможность научиться в 10-11-х классах оперировать понятиями: жанр, жанр үзенсэлектэрэ, эсэрзен төп геройзары, прототип, эсэрзен йөкмәткеһе, языусының биографияһы.

Выполните методический кейс:

Для достижения планируемых результатов обучения темы «М.Кәрим иҗады» учитель использовал различные методические приемы. Выберете приемы, которые в наибольшей степени могут быть применены на уроке обобщения знаний по творчеству М.Карима:

1. Составление хронологической таблицы по жизни и творчеству М.Карима.
2. Рассказ учителя биографии М.Карима;
3. Чтение стихотворений по учебнику;
4. Выполнение практической работы в виде схемы «Герои произведения “Озон-озак бала сак”
5. Словарный диктант
6. Выполнение тестовых заданий по биографии и творчеству писателя.

Ответ:

Задание 14. Вы готовитесь к повторительно-обобщающему уроку в 9-м классе по разделу «Сәсәндәр иҗады». Результаты текущего оценивания позволяют сделать вывод, что некоторые умения обучающихся класса сформированы на низком уровне. Из предложенного перечня дидактических материалов по башкирской литературе, представленных на платформах «ИнфоДиктант», «Без – үзебез башкорттар», подберите задания, которые можно предложить выполнить обучающимся на данном уроке для формирования соответствующих умений:

Умения	Задание
A. Сәсәндәрзе периодтар буйынса айыра белеү	
Б. Сәсәндәр иҗадын анализлау. Үзенсэлектәрен асыклау	

Формирующие задания:

Задание 1: Кайыны төркөмдө XVI-XVIII быуат сәсәндәре, кайынында XIX-XX быуат сәсәндәре бирелгән.

• Ерәнсә сәсән• Кобағаш• Ақмырза• Карас• Быйыт Айзар• Мәхмүт	• Буранбай• Ишмөхәмәт Мырзакаев• Гәбит Арғынбаев• Фәррәх Дәүләтшин• Сәйет Исмәғилев• Мөхәмәтша Буранғолов

Задание 2: Бирелгән материалды өйрәнергә. Кайыны сәсән тураһына һүз бара? Кобайырзан өзөктө тасуири укырға. Кем тураһында һүз бара? “Күп” һүзе ниндэй һүззәрзе асықлап килә?

Ерәнсә сәсән

“...Мин эйттәмай, күп
эйтта, ғү,
Күп тигзәнег халық булып
ғү,
Күп-сүп түгел, шул эйтта, ғү,
Тоткан қалы ҳак булып, ғү,
Әй күп-сүп түгел, шул эйтта.
Әй, һүзен һөттән әк булып,
Күп эсендә кем сүп түгел, ғү,
Якшыга шыктыай тау
булып, ғү,
Күп һүзек һам шул эйтта.
Якшыга карши жу булып...”
Ерәнсә сәсән/

Ерәнсә – күп халыктар араһында билдәле сәсәндәрден береле. Үни башкорттар тұны түтел, қазактар да, хатта ита Қазан таттарының да үз сәсәне итерге юлдар зәдәй. Кайыны берәүдәр үнүң Дауылән районынан бузының қабагай.

Бергесе, Ерәнсә сәсән тормашта булагы шәхес. Үл Яның бүйінде, башкорттар менен қазактар систаш утырығанда, Қызыл тамағында тыгуын кешіп үргөтінде. Қазак галимы Әхмәт Байтурсынов үзенен “Қазак теде һәм әскелар” тиғын китабында Ерәнсәнен 1730 Ындардағы иткән Абулхан қан соңордан етеге көңи бузының әйті. Үни Абулхан ханға төтөн күнитетрас, үзен қазактын, - тиғіз. Хан қазактарының анықтылық һәм табақта науыттарын күрітеп, исемдерен һорагас, Ерәнсә ушарының кайыны – берген белгізен. Шулай жа біткен:

- Быларды белгімдей бер жа ғажан түтел, соңки бындағы науыттан ошондай зиннеге аш ашығаным үк. Минништән башкорттар урад алмып киттесеңде Ерәнсә сәсән ине бер сакта ла ал бирмөгөн” – тиғіз. Шунының итибарға лайық: қазактарың ғұзы – тел ижадында ла һам шул әрбіртте дөнениң сыйғарғанда да “сәсән” үзілтік Ерәнсәгә карата тұны күздеңді. Үзілтік тел осталырынан үзар “якын” тиғір. Ә “сәсән” – уз тиғи башкорт һүз. Ононан сыйғып та үнүң башкорт бузының избітінде Яның бүйінде үсқон кеше буларак үргөтінде.

Задание 3: Сәсәндәр ижады үзенсәлектәрен өйрәнергә. Түбәндә бирелгән платформа мәғлүмәттәренә таянып, “Сәсәндәрзен әшмәкәрлекке” темаһына схема төзөргрә.

Сәсән

Википедия — ирекле енциклопедия мәғлумате

[ұзғартыла | вики-тексты ұзғартыла]

Сәсән — шиғри нәлдәтке әй булып, фәнгемле оста һүз нәм ижады менен танылғылк алған кеше, ырысы-импровизатор. Сәсән булыу. Сәсән барда телен үй, оста барда күлүң үй (Өйткөм).

Сәсәндәр **думбырағы** түшүліп көйлөп һейлөү рөүешендө импровизациялай. Үткөндөр халықта һейлөү тарихы, ауыз-тел ижадының нақлаусы һәм бузындан бузынга тапшыра кипеүс буларак, сәсәндер халық тормошонда күркенесе роль тұнаган. Заманынан әлемнің империялдық вакыттарын тасуир итеп кеңе қалмағынса, уларға бана да біреу архызы, сәсәндер мәнін социаль функция стеген. Сәсәндарзен халықтар әймәнитеттәнде үйнанған роле күп кеңе мекәлдәрзәユюндары бана алған: «Сәсәндең төле уртак, егерменен құлы уртак», «Сәсән алдыра, өйттәй қалдыра», «Сәсән курке һүз булып, мөргән һүз күз булып», «Сәсән дауза беленер, датыр ғұза беленер» һ.б.

«Ақмырза сөсөн менен Кобағаш сәсәндең өйткөшкөне» тәбайырында сәсәндарзен ижтимаги идеалы саяла: Яманлықты якламаң, Дошман хөтерен нақламаң,

Якшылықты һөйлөр ул, Яуга сакырып өндөр ул, Дауга сакырып өндөр ул.

Сәсәндарзен, ес төрөн айрып йөрөтөләр:

- **кобағыз, ырызар, бейет, тақмак** h.б. ижад итесе сәсәндар;
- сәсән-импровизаторлар;
- сәсән-башкарыслар.

Сәсәндарзен халық алдында ойшортолған шиғри бойғеңе, ярышы **әйтеш** тип аталған. Бындағы ярыштар сөнгөт есөн дә, ырынудар әрәндиңдеги ығылыш-талаш, аңыншылмасынаныңтары хөл итеге есөн де үткөрелген. Елекке вакыттарда нер бар **башкорт ырынның** үз сәсөнне булаган. Ырынудар әрәндиңдеги низәт **Йыныңдарда** сәсәндар бейтеге архызы хөл итеген. Импровизаторларың еңеу үнүң ырынның еңеуен аныктан. XIV-XVIII бб. башкорттарының тарихи һәм рухи мәзәниятене менен айрылтылыңыз бәйләнген күп кеңе архызы сәсәндер исеме нақлауда калған: һабрау, Ерәнсә, Кобағаш, Карас, Мәхмүт, Байык-Айзар һ.б.

Революциянан һуңғы тәуге ынылдарда, мәзәният, әзәбиет һәм сәнгет өлкәндең пролеткульп концепцияны хакимлук иткән осорза, халық ижады, шул исептән, сәсәндар ижады ла, архызы буларак қабыл ителе. Беренсе совет язысылары Съездынан (1934 ын) һүн тұны сәсәндерге булаган қараша угана. Съездде күркенекле рус язысының **Максим Горький** милли фольклоры өйрәнергә сактырып оран ташлай. Ул **Дастан** ашығы Сөләймән Стальскийң ижадын ғанарап, уны XX быуаттың Гомерес тип атайды.

Ошо съездан һүн **Башкортостанда фольклоры**, шул исептән сәсәндер ижадын ынылдарында шиғри түрлөрдөн өзөндең пролеткульп концепцияны хакимлук иткән осорза, халық ижады, шул исептән, сәсәндар ижады ла, архызы буларак қабыл ителе. Октябрь революцияның **Мехәмәтша Буранғолов** батша ынбере астына зәләг һәм был күркенес, ғомумен, қобайыр жанрына тыбыу науып буларак қабыл ителе. Октябрь революцияның тиклемге дауердә мәрзеселе белем алған сәсәндарзен ыны әзәби формалар менен мәшгүл була, икенселәре тақмак, қыска ыны, бейет, әкнәт кеүек фольклор жанрларына мәрежәгөт итө.

Ответ:

A	B

Задание 15. В процессе разработки проекта урока по теме «Утызынсы йылдар әзәбиәтө» Вам необходимо спланировать использование электронных ресурсов и сервисов в соответствии с разными видами учебной деятельности.

Соотнесите предлагаемые электронные ресурсы и сервисы с видами учебной деятельности, в организации которой их целесообразно использовать:

	Вид учебной деятельности		Электронный ресурс
A)	демонстрация видеолекции ведущего специалиста филолога	1)	платформа Kahoot
Б)	создание базы файлов по “Утызынсы йылдар башкорт әзәбиәтө” для совместного использования	2)	канал на YouTube
В)	Создание интерактивной презентации “Утызынсы йылдар әзәбиәтенең күренекле вәкилдәре”	3)	ресурс Google Forms
Г)	игра-викторина в командах	4)	Prezi
Д)	онлайн-опрос по башкирской литературе 30-х годов.	5)	облачный сервис Dropbox

Ответ:

A	B	C	D	E

Задание 16. В классе учатся дети с различными нозологиями. Какими рекомендациями следует руководствоваться при организации изучения новой темы в таком классе, чтобы каждый ученик мог воспринимать ее максимально эффективно? Соотнесите предлагаемый формат работы педагога с видом нозологии ребенка, для которого можно использовать данные рекомендации. Запишите правильные ответы в таблицу (без повторов рекомендации по видам нозологии).

	Вид нозологии ребенка		Рекомендации для педагогов
A)	Нарушение слуха	1)	Использовать на занятиях реальные предметы, окружающие ребенка в повседневной жизни
Б)	Нарушение зрения	2)	При постановке ребенку задания использовать несложные высказывания
В)	Нарушение кинестезии, ДЦП	3)	Нельзя поворачиваться к ребенку боком или спиной
Г)	Расстройство аутического спектра	4)	Уделять особое внимание развитию сенсорных эталонов
		5)	Демонстрируемые изображения должны быть простыми, без лишних деталей
		6)	Демонстрационный материал предъявлять для рассмотрения неподвижно, на контрастном фоне
		7)	Чаще использовать манипуляции с предметами

	8)	Подбираемые видеоматериалы должны быть с субтитрами
	9)	Использовать прием формирующей проекции (“Айгөл дә өстәлдә тәртип урынлаштырыу тураһында онотмай, Азamat та иғтибар менән күзәтә...”)
	10)	Следить за тем, чтобы ребенок быстро находил говорящего взглядом

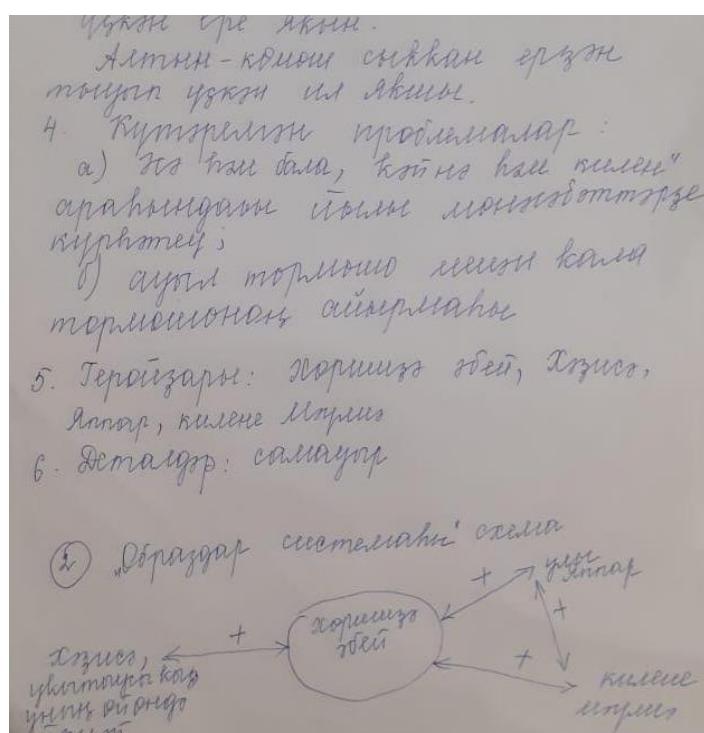
Ответ:

A	Б	В	Г

Задание 17. Оцените выполнение обучающимся анализа рассказа “Эш самауырза түгел” (С.Агиш)

Формулировка задания: С.Агиштың “Эш самауырза түгел” әсәренә тұлы анализ жаңарға, образдар системалының схемаһын төзөргө.

Ответ обучающегося:

Критерии оценивания:

Содержание критерия	Баллы
Әсәрзен жанр үзенсәлектәре, образдар системаһы, идея-проблематикаһы тұлы һәм дөрең билдәләнгән.	4
Әсәрзен жанры дөрең билдәләнгән, ләкин үзенсәлектәре асықламаған; идея-проблематикаһын билдәләүзә етешшөзлектәр бар; образдар тұлы кимәлдә билдәләнгән	3
Әсәрзен жанры билдәләнгән, ләкин үзенсәлектәре асықланмаған; идея-	2

проблематиканы дөрөс билдәләнмәгән; төп геройзар ғына билдәләнгән	
Әсәрзен төп геройзары ғына билдәләнгән	1

Ответ

Задание 18. Оцените ответ обучающимся 11-го класса согласно критериям

Формулировка задания:

а) Түбәндәге норauзарға яуап бирергә:

- 1) Ауылдағы берзән-бер ерән сәсле малай.
- 2) Уның күшаматы “Өлгө ...”
- 3) Шәрифулланың бәкенең сәлдергән малай.
- 4) Айзарзың һеңлеhe.
- 5) Тау қыззарына һыу ташыу өсөн иң киткес матур көршәктәр янай.
- 6) Урманда тейен менән алышкан йәнлек.
- 6) Был геройзар қайны әсәрзән? Авторзарын билдәләргә.
- 7) Ул һәр ергә үзенең исемен язып китә: “Бында ... булды”

б) Түбәндә бирелгән персонаждарниндәй языусының қайны әсәренән?

- Айзар, Якуп, Вәзир, Гәлнур;
- Өйрәнсек;
- Алыйрзан;
- Хәмит.

Ответ обучающегося:

- 1) Айзар
- 2) Якуп
- 3) Вәзир
- 4) Гәлнур
- 5) Өйрәнсек
- 6) Алыйрзан
- 7) Хәмит

Айзар, Якуп, Вәзир, Гәлнур - м.Корни
“Одан-озак бала саб”

Өйрәнсек - З.Бишиева “Тонкое шено
өйрәнсек”

Алыйрзан - А.Коюнбаев “Урманда”
Хәмит - Ә.Исмөгөсов, “Хәмит күндерे”

Критерии оценивания:

Содержание критерия	Баллы
Верно определены ответы пункта <i>a</i> , ответы пункта <i>b</i> не верны	3
Имеются неправильные ответы в пункте <i>a</i> , ответы пункта <i>b</i> определены верно	2
В пункте <i>a</i> ответы не верны, все ответы пункта <i>b</i> верны.	1
Ответ не соответствует ни одному из критериев, перечисленных выше	0

Ответ:

Система оценивания диагностической работы

Часть 1. Задания для оценки предметных компетенций

№ задания	Верный ответ	Уровень сложности	Критерии оценивания											
1	1, 3, 5	Б	Совпадений	Балл										
			3	2										
			2	1										
			1-0	0										
2	афористик	Б	Правильный ответ – 2											
3	1	Б	Совпадений	Балл										
			1	2										
			0-1	0										
4	1,2,5	Б	Совпадений	Балл										
			3	2										
			2	1										
			1-0	0										
5	2	Б	Совпадений	Балл										
			1	2										
			0	0										
6	3	Б	Совпадений	Балл										
			1	2										
			0	0										
7	Драма	П	Правильный ответ – 3											
8	1, 2, 5	П	Совпадений	Балл										
			3	3										
			2	2										
			1	1										
			0	0										
9	<table border="1"> <tr> <td>A</td> <td>Б</td> <td>В</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>1, 2</td> <td>4</td> <td></td> <td></td> </tr> </table>	A	Б	В			3	1, 2	4			В	Правильный ответ – 4	
A	Б	В												
3	1, 2	4												
10	<table border="1"> <tr> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>Б</td> <td>В</td> <td>Г</td> <td>А</td> <td>Д</td> </tr> </table>	1	2	3	4	5	Б	В	Г	А	Д	В	Правильный ответ – 4	
1	2	3	4	5										
Б	В	Г	А	Д										

Часть 2. Задания для оценки методических компетенций

№ задания	Верный ответ	Уровень сложности	Критерии оценивания
-----------	--------------	-------------------	---------------------

11	1, 2, 3, 7	Б	Совпадений	балл	уровень
			4	2	высокий
			2–3	1	средний
			1–0	0	низкий
12	А Б В Г Д Е Ж 1 2 1 1 2 2 1	Б	Дано правильных ответов	балл	уровень
			7	2	высокий
			6–4	1	средний
			3–0	0	низкий
13	1, 4 6	Б	Дано правильных ответов	балл	уровень
			3	2	высокий
			2	1	средний
			1–0	0	низкий
14	А 1 Б 2,3	П	Дано правильных ответов	балл	уровень
			3	3	высокий
			2	2	средний
			1	1	средний
15	А Б В Г Д 2 5 4 1 3	П	Дано правильных ответов	балл	уровень
			5	3	высокий
			4	2	средний
			3	1	средний
16	А Б В Г 3,8, 10 1,5,6 4,7 2,9	П	Дано правильных ответов	балл	уровень
			9–10	3	высокий
			7–8	2	средний
			5–6	1	средний
17	3	П	Дано правильных ответов	балл	уровень
			9–10	3	высокий
			7–8	2	средний
			5–6	1	средний
18	2	В	Ответ	балл	уровень
			3	3	высокий
			4	2	средний
			0–2	0	низкий

				3	2	средний	
				0-1	0	низкий	